

Hedtoft imidlertid over for den amerikanske ambassadør Josiah Marvel antydet, at Danmark var villig til at følge Norge med henblik på at opnå amerikanske sikkerhedsgarantier, altså med andre ord at påtage sig visse forpligtelser, hvad der var det modsatte af, hvad han sagde i nævnet. Hedtoft nævnte endvidere, at beredskabet var iværksat for at imødegå et eventuelt kommunistisk kup eller sovjetisk angreb, hvad der jo ikke var i overensstemmelse med forsvarsministerens ordre til værnscheferne.

Endnu et besynderligt forhold skal nævnes her. Hvis regeringen regnede med muligheden for et kommunistisk kup, må man gå ud fra, at politiet skulle spille en væsentlig rolle til imødegåelse. Alligevel bliver politiet inddraget ret sent og på forskellige tidspunkter i de forskellige politikredse. Der udgår altså ikke nogen instruks fra centralt hold. Betyder det, at ikke alle alligevel tog beredskabet helt alvorligt?

Som nævnt er der foretaget adskillige undersøgelser af Påskekrisen i de senere år, og nogle af de problemer, som forfatterne behandler, er allerede belyst. Men bogen fremlægger og uddyber på en udmærket måde en række af de uklarheder og modsigelser, der er en væsentlig del af hele forløbet. Samtidig er den velskrevet og dermed let læselig. Den være hermed anbefalet varmt.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Dag Wollebæk, Per Selle og Håkon Lorentzen, *Frivillig innsats. Social integration, demokrati og økonomi*, Bergen: Fakkbokforlaget, 2000, 272 s., Nkr. 318,00.

Frivillig innsats bygger på en spørgeskemaundersøgelse af nordmændenes bidrag til og holdninger til frivilligt arbejde, navnlig det frivillige arbejde, der er organiseret i foreningsregi. Frivillige foreninger omfatter i denne sammenhæng ikke kun de foreningskategorier, hvor det frivillige arbejde traditionelt set har spillet en stor rolle, nemlig foreninger inden for det sociale område og fritidsområdet, men også interesseorganisationer som for eksempel fagforeninger samt politiske partier. Spørgeskemaundersøgelsen er et led i det internationale "John Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project", som har deltagelse af omkring 30 lande. Danmark er indtil videre ikke med.

Ud over at afrapportere spørgeskemaundersøgelsen giver bogen et godt indblik i den intensive forskning i frivillige foreninger de senere år. Denne forskning, som hos Per Selle især har haft organisationssamfundets udvikling og forandring som sin genstand, bruges i denne undersøgelse som afsæt for at formulere hypoteser og spørgsmål om borgernes deltagelse i og holdninger til den frivillige virksomhed i dag. Det drejer sig for det første om den enkeltes deltagelse i frivillige foreninger og frivilligt arbejde, for det andet om deltagerens forhold til foreningerne og for det tredje om individernes syn på hvilken rolle, foreninger spiller og bør spille i samfundet.

Hedtoft imidlertid over for den amerikanske ambassadør Josiah Marvel antydet, at Danmark var villig til at følge Norge med henblik på at opnå amerikanske sikkerhedsgarantier, altså med andre ord at påtage sig visse forpligtelser, hvad der var det modsatte af, hvad han sagde i nævnet. Hedtoft nævnte endvidere, at beredskabet var iværksat for at imødegå et eventuelt kommunistisk kup eller sovjetisk angreb, hvad der jo ikke var i overensstemmelse med forsvarsministerens ordre til værnscheferne.

Endnu et besynderligt forhold skal nævnes her. Hvis regeringen regnede med muligheden for et kommunistisk kup, må man gå ud fra, at politiet skulle spille en væsentlig rolle til imødegåelse. Alligevel bliver politiet inddraget ret sent og på forskellige tidspunkter i de forskellige politikredse. Der udgår altså ikke nogen instruks fra centralt hold. Betyder det, at ikke alle alligevel tog beredskabet helt alvorligt?

Som nævnt er der foretaget adskillige undersøgelser af Påskekrisen i de senere år, og nogle af de problemer, som forfatterne behandler, er allerede belyst. Men bogen fremlægger og uddyber på en udmærket måde en række af de uklarheder og modsigelser, der er en væsentlig del af hele forløbet. Samtidig er den velskrevet og dermed let læselig. Den være hermed anbefalet varmt.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Dag Wollebæk, Per Selle og Håkon Lorentzen, *Frivillig innsats. Social integration, demokrati og økonomi*, Bergen: Fakkbokforlaget, 2000, 272 s., Nkr. 318,00.

Frivillig innsats bygger på en spørgeskemaundersøgelse af nordmændenes bidrag til og holdninger til frivilligt arbejde, navnlig det frivillige arbejde, der er organiseret i foreningsregi. Frivillige foreninger omfatter i denne sammenhæng ikke kun de foreningskategorier, hvor det frivillige arbejde traditionelt set har spillet en stor rolle, nemlig foreninger inden for det sociale område og fritidsområdet, men også interesseorganisationer som for eksempel fagforeninger samt politiske partier. Spørgeskemaundersøgelsen er et led i det internationale "John Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project", som har deltagelse af omkring 30 lande. Danmark er indtil videre ikke med.

Ud over at afrapportere spørgeskemaundersøgelsen giver bogen et godt indblik i den intensive forskning i frivillige foreninger de senere år. Denne forskning, som hos Per Selle især har haft organisationssamfundets udvikling og forandring som sin genstand, bruges i denne undersøgelse som afsæt for at formulere hypoteser og spørgsmål om borgernes deltagelse i og holdninger til den frivillige virksomhed i dag. Det drejer sig for det første om den enkeltes deltagelse i frivillige foreninger og frivilligt arbejde, for det andet om deltagerens forhold til foreningerne og for det tredje om individernes syn på hvilken rolle, foreninger spiller og bør spille i samfundet.

Bogen tegner tre perspektiver på organisationernes samfundsmæssige rolle. For det første et *socialt integrativt perspektiv*. Påstanden er her, at foreningerne bidrager til at danne sociale fællesskaber. Det er ikke nogen ny påstand. Den går tilbage til de klassiske sociologer, men det er en påstand, som i dag ikke er så indlysende længere. For det andet et *demokratisk perspektiv* – at foreningerne bidrager til dels at stabilisere demokratiet, dels at internalisere demokratiske værdier. Også disse påstande vil der med baggrund i den generelle samfundsudvikling og forandringerne i organisationerne selv kunne sættes spørgsmålstejn ved. Endelig tegner bogen et *økonomisk perspektiv*, der drejer sig om økonomiske bidrag og foreningernes rolle som alternative producenter af velfærd.

Det interessante ved undersøgelsen er ikke mindst, at den søger at spænde over alle tre perspektiver på en gang. Som sådan giver den ikke blot et bredt overblik over de teorier og problemstillinger, som kendetegner frivillighedsforskningen, men den giver også et godt indtryk af foreningsdeltagelsen i Norge, som jo på mange måder ikke er så forskellig fra den danske.

Nogle af de problemer og udfordringer, som foreningsdeltagelsen står over for i Norge, går da også igen i Danmark. For eksempel når det gælder de unges forhold til frivillige foreninger. Til gengæld er det ikke tilfældet, når det drejer sig om den sociale rekruttering til det frivillige arbejde. Hvor den i Norge synes at blive mere skæv, tegner der sig ikke et tilsvarende mønster i Danmark.

Ved siden af de tre perspektiver og – som det hedder – “i skæringspunktet mellem social integration og demokrati” inddrages også et *socialt kapital perspektiv*. Social kapital refererer her til tolerancenormer, netværk, tillid til andre mennesker og institutioner. Ved at placere social kapital i skæringsfeltet mellem social integration og demokrati kan forfatterne sondre mellem forskellige former for social kapital rettet mod forskellige sfærer i samfundet, henholdsvis det sociale og det politiske, hvilket gør det muligt at overvinde nogle af de svagheder, vi finder i Robert Putnams begreb om social kapital.

Desværre følges sondringen ikke til dørs, og begreberne præciseres ikke. Én af de anvendte indikatorer på social kapital angives som graden af lokal tilknytning. Men det står uklart, hvordan og hvorfor det skulle fremme demokrati eller demokratisk styring. En anden indikator er graden af tillid til de politiske institutioner. Den er mere indlysende, fordi “tillid til institutioner” kan antages at fremme samarbejde på tværs af forskellige sociale og kulturelle tilhørsforhold. Problemet er, at man ikke kan slutte modsat, at mistillid fører til mindre samarbejde. Tilkendegivelser af mistillid til institutioner, navnlig dem der “måles” via surveys, vil nemlig kunne dække over en i og for sig sund demokratisk kritik af den måde, institutionerne fungerer på. I praksis viser det sig da også, at mistillid til institutioner og politikere generelt set ikke er forbundet med “politisk fremmedgørelse”, men derimod ofte med et stort demokratisk engagement og høje demokratiske idealer. Mistillid, som det normalt måles, er derfor ikke nødvendigvis kontra-produktiv for dannelsen af social kapital.

Disse indvendinger i den fortsatte diskussion af begrebet social kapital er dog mindre i forhold til det, der er bogens store fortjeneste, nemlig ikke kun på grundig og systematisk vis at afrapportere en survey, men også at samle op på den

righoldige forskning i Norge i frivillige foreninger og frivillig indsats og binde det sammen med mere teoretisk funderede overvejelser om frivillige foreningers samfundsmæssige betydning. For dem, der vil studere frivilligt arbejde eller frivillige foreninger i almindelighed, er bogen et "must".

Lars Torpe
Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning
Aalborg Universitet

Tore Grønlie (red.), *Forvaltning for politikk. Norsk forvaltningspolitikk etter 1945*, 1999, Bergen: Fakbokforlaget, 367 s., Nkr. 348,00.

Der udgives en lind strøm af samfundsvidenskabelige antologier. En betydelig del af dem har mere karakter af en samling artikler bundet sammen af et fælles og mange gange ganske bredt emne end af en samlet analyse af et samfundsmæssigt fænomen ud fra en bestemt på forhånd klart formuleret analytisk synsvinkel. Antologiens muligheder for at belyse et empirisk eller teoretisk underbelyst fænomen under inddragelse af mange forfatteres viden om fænomenet bliver derfor alt for ofte svigtet til fordel for lidet sammenhængende og svagt redigerede bøger, selvom der kan være mange gode enkeltbidrag.

Den karakteristisk gælder ikke for den norske historiker Tore Grønlies redigerede bog. Den er tværtimod karakteriseret ved på samme tid at indeholde en række spændende enkeltbidrag og at være redigeret ud fra en samlende ide. Grønlie er selv forfatter eller medforfatter til seks af bogens 13 kapitler. Det letter naturligvis redigeringen, men også de syv kapitler, som redaktøren ikke direkte har ansvar for, passer nydeligt ind i bogens helhed.

Bogens ide er angivet i titlen: Omdrejningspunktet for den norske administrationspolitik efter 2. verdenskrig har været at spænde forvaltningen for den politiske vogn: Forvaltningen skulle omformes, så den bedst muligt kunne forestå forberedelse og gennemførelse af regeringens politik. Der er tale om en politisering forstået som forsøget på at "... skabe bedre styrings- og forvaltningsredskaber for å drive politik ..." (p. 26). Heri ligger der for den nutidige betragter næppe meget nyt. Forvaltningens eksistensberettigelse er vel netop at tjene regeringen og ikke så meget andet? Men her viser det historiske perspektiv sig frugtbart, fordi det kan give vore forestillinger om nutidige fænomener nye dimensioner.

I perioden efter den frie grundlov og frem til parlamentarismens gennembrud i 1884 var der i Norge som i Danmark en tæt personel sammenhæng mellem bureaukrati og regering. De fleste regeringsmedlemmer havde været embedsmænd, og en ministerpost blev betragtet som toppen af en embedsmandskarriere. Regeringen var næsten en integreret del af centraladministrationens karrieresystem. Det ophørte ved parlamentarismens gennembrud, der i Norge som i Danmark betød en relativ stærk adskillelse mellem administrative og politiske karrierer. Politik bliver mere selvstændiggjort i forhold til forvaltningen, og forvaltningens opgave bliver i vidt omfang at forvalte eksisterende lovgivning. Det